

1. *Arkhipov Y. I.* German school Prague [Electronic resource] // History of world literature: In 8 volumes. Vol. 8. – М. : Nauka, 1983-1994. – P. 355-359. – Reference: <http://feb-web.ru/feb/ivl/vl8/vl8-3552.htm>
2. *Zhukov Yu.* From battle to battle. Letters from the front of the ideological struggle [Electronic resource] / J. N. Zhukov. – Reference: <http://fanread.ru/book/9123783/?page=18>
3. *The history of German literature.* In 3 t. Т. 3. – Moscow : Raduga, 1986. – 464 p.
4. *Konstantinov A.* Investigative Journalism. The history and modern practice of the method [Electronic resource] / Reference: http://thelib.ru/books/avtorov_kollektiv_zhurnalistskoe_rassledovanie-read-4.html
5. *Frantic reporter Egon Erwin Kisch* [Electronic resource] // The Heart of Europe. – 2008. – №. 6. – Reference: http://www.theo.cz/ru/pdf/2008/Theo_2008_06_RU.pdf
6. *Pruszkow V. G.* History of foreign journalism, 1800-1945 a reader / sost. V. G. Pruszkow. – М. : Aspect press, – 2007. – 397 p.
7. *Rubinov E. J.* Kisch, Egon Erwin [Electronic resource] // brief literary encyclopedia. – Access mode: <http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/ke3/ke3-5801.htm>
8. *Sorokin G. A.* Polybrene thinking: creativity J. Hasek and E.-E. Kish. [Elektronniy resource] // French literature of the 17th and 18th century – 2011. – December 24. //– Reference: <http://natapa.msk.ru/sborniki-pod-redaktsiey-n-t-pahsaryan/postyubileynye-razmyshleniya-tvorchestvo-ya-gasheka-i-e-e-kisha.html>
9. *Sheinbaum M.* Racing reporter [Electronic resource] / M. Sheinbaum // Jewish newspaper. – 2010. – № 1 – Reference: http://www.evreyskaya.de/archive/artikel_1219.html
10. *Jakob Augstein.* Der Tagesschriftsteller [Electronic resource] / Jakob Augstein. – Reference: <http://www.sueddeutsche.de/kultur/egon-erwin-kisch-xxvi-der-tagesschriftsteller-1.437842>
11. *Klaus Haupt.* Nichts als die Wahrheit. Der «Rasende Reporter» Egon Erwin Kisch im Interview [Electronic resource] / Klaus Haupt. – Reference: http://www.egon-erwin-kisch.de/pdf/kisch_reportage.theorie.pdf

УДК 007 : 070 : 304 (089.3)

САТИРИЧНИЙ СКЛАДНИК РОЗВАЖАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ЖУРНАЛІВ

МИХАЙЛЮТА Ольга,

аспірант,

Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, 04119, Україна, e-mail: muchailuta@ukr.net.

Аналізується сатиричне наповнення відомих українських громадсько-політичних журналів: українського «Країна» та російськомовного «Корреспондент». Досліджуються жанри анекдоту і, частково, цитати. Мета – встановлення функціональності цих жанрів у виданнях аналітичного спрямування, визначення тематики сатири, образів, застосованих у сатиричній складовій. За теоретичну основу взято праці українських та зарубіжних учених із соціальних комунікацій, журналістознавства, філології. Встановлено, що тема анекдотів 2014 р. – революційні події в Україні, анексія Криму, військова агресія з боку РФ, висміювання недоліків менталітету росіян та недолугості прихильників так званих днр і лнр. Головні ознаки цитат у розважальному контексті цього жанру – іронія з приводу політичних і суспільних проблем.

Ключові слова: розважальний компонент, громадсько-політичний журнал, сатира, анекдот, жанр «цитата».

Вступ. Розважальний компонент української преси – малодосліджений напрям у соціальних комунікаціях. Особливо це стосується вивчення розважального наповнення не розважальних чи літературних часописів, а саме – громадсько-політичних видань. У примітці номер 1 до ДСТУ щодо громадсько-політичних журналів вказано, що громадсько-політичний журнал може містити сатиричні й гумористичні твори, матеріали галузевого та науково-популярного характеру [1]. У цьому дослідженні увага зосереджена на жанрах анекдоту та цитати як сатиричній складовій розважального компоненту журналів.

Об'єкт дослідження – анекдоти й побіжно цитати, вміщені в сучасних українських журналах: україномовному часописі «Країна» і російськомовному «Корреспондент» за 2014 р. Зокрема, досліджено 32 номери журналу «Країна» та 40 номерів журналу «Корреспондент». **Предметом** дослідження стало сатиричне наповнення українських громадсько-політичних часописів.

Мета статті – охарактеризувати сатиричні складники сучасних українських громадсько-політичних журналів, визначити тематику й образи сатири, виявити ті суспільні явища, які засуджуються чи висміюються. Серед основних методів дослідження – опис, аналіз та узагальнення.

Результати й обговорення. 2014 рік залишиться в українській історії пам'ятним із багатьох політичних та суспільних позицій. Відображення реальності міститься в сатиричних жанрах преси, яка активно реагувала на події. Словник подає два значення сатири: «Сатира – 1. Викривальні літературні твори проти негативних явищ; 2. Один із засобів художнього відображення комічного в житті, за допомогою якого висміюються і засуджуються суспільно шкідливі явища. На відміну від гумору, який комічне знаходить у позитивному, сатира має гостріший характер» [2, с. 219]. Анекдоти й цитати – не літературні твори, але засоби критики, висміювання негативу.

Зокрема, «анекдот – коротка усна оповідь гумористичного чи сатиричного ґатунку з дотепним фіналом». Уперше цей термін вжив Прокопій Кесарійський («Таємна історія» VI ст.). Анекдот схильний розгортатися в новелу (Дж. Бокаччо, А. Чехов, Остап Вишня та ін.). Анекдот – одне із джерел творчості поетів-гумористів (С. Олійник, П. Глазовий) [3, с. 41]. О. Тертичний відносить анекдот до художньо-публіцистичних жанрів. Проте дослідник наголошує, що не завжди цей тип твору – продукт творчої діяльності журналіста: «коли говоримо про анекдот на газетній або журнальній шпальті, аж ніяк не завжди можна стверджувати, що ми маємо справу з журналістським жанром, оскільки журналісти досить рідко самі придумують анекдоти, що публікуються у виданні. Найчастіше анекдоти, що з'явилися на газетній або журнальній шпальті, передрукуюються зі збірок анекдотів або їх присилають читачі» [4].

Російські дослідники Г. Лазутіна і С. Распопова стверджують, що авторські, створені журналістами анекдоти, які друкуються анонімно у пресі, не можна порівняти з народним анекдотом. Вони вважають, що ні значимість приводу, ні гострота погляду на світ, ні яскравість персонажів, ні винахідливість сюжетних ходів не зрівняються з достоїнствами народного анекдоту [5, с. 169]. За твердженням А. Бойко, у XX і XXI ст. залишився єдиний найпопулярніший фольклорний жанр – анекдот. Він є чи не єдиним жанром розвинутої у минулому сміхової культури українського народу, в ньому знаходять своє специфічне віддзеркалення всі більш-менш значущі події суспільного життя. На думку науковця, механізми формування української сміхової творчості майже повністю відповідають теорії середньовічного карнавалу, викладеній у монографії М. Бахтіна. Він зазначав, що народна сміхова культура завжди існувала і ніколи не зливалась з офіційною культурою пануючих класів.

Дослідження А. Бойко побудоване на прикладі анекдотів помаранчевої революції 2004 р., яка стала переломним моментом в історії України та етапом у формуванні національної свідомості. Ця подія породила безліч жартів і анекдотів, в яких коментувались, іронічно загострювались, сатирично висміювались суспільно-політич-

ні події, ситуації та їх учасники. Сміхова культура стала засобом для розчинення страху суспільства перед владними органами, а також перед перспективою кримінально-олігархічного панування. Неможливість на перших етапах протистояти цій системі в політичному плані дістала цілком виразне розв'язання у народній творчості [6]. Аналогічна ситуація, на нашу думку, сталася і після призупинення процесу євроінтеграції України, навіть пропри подальші трагічні події.

Журнал «Країна» вміщує анекдоти практично у кожному номері. У рубриках журналу «Події» або «Події. Україна» – на шпальті коротка інформація про події останнього тижня, тут трапляються цитати і анекдоти, не позначені рубрикою.

Тематична класифікація сатиричного наповнення журналу «Країна» допомагає виокремити найактуальніші суспільно-політичні акценти, серед яких політичні анекдоти. Це, зокрема, такі основні теми:

- події Євромайдану: (№ 4, 5; наприклад, «Українському чоловікові потрібно 2 місяці, щоб повісити полицку у ванній, і 2 години, щоб побудувати барикаду»);

- анекдоти про «бандерівців» (№ 10), «правий сектор» (№ 22, 23, 25), «Ленінопад» (№ 3);

- злочинність влади. Передусім ця тема пов'язана з діяльністю В. Януковича (№ 4, 5, 8, 9, 13, 20, 22), М. Азарова (№ 4, 5, 8), «тітушок» (№ 1, 6, 7);

- засудження і висміювання недоліків інституту парламентаризму (№ 30. Нап- ртикклад: «Алло! Верховна рада? Я хотів би працювати в парламенті! – Ви що, ідіот? – А це обов'язкова умова?»);

- сепаратизм, тероризм (№ 2, 6, 17, 20, 21, 25);

- анексія Криму (№ 9, 10, 12, 13, 15, 16, 20, 28; зокрема, в № 15 подано такий «но- вітній афоризм»: «Скажи мені, чий Крим, і я скажу, хто ти»);

- про росіян (№ 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 27, 28; скажімо, в № 29 такий текст: «Куме, в росіян є добра приказка: добре там, де нас немає. Таки хороша, куме, не попереचाєшся»), окремо – про президента РФ В. Путіна (№ 9, 16, 19, 20, 24, 30);

- соціальні анекдоти (низькі зарплати, високі тарифи) (№ 1, 3, 6, 16).

На відміну від анекдоту, цитата, як жанр, в українській науці маловивчена. Втім це не заважає їй активно з'являтися на шпальтах журналів. «Цитата – ури- вок з твору чи документа, що наводиться для підтвердження власної думки або спростування чужої. Влучне і домірне оперування цитатами надає творові більшої переконливості, поживляє виклад, робить його полемічно загостреним. Цитата сприяє кращому розкриттю авторського задуму, рельєфнішому відтворенню дій- сності» [2, с. 271]. Із цього визначення журналістикознавця Д. Григораша бачимо, що цитату, як жанр у журналістиці, він не виокремлює. Загалом ніхто з дослідни- ків медіацитату в журналі жанром не вважає, і це, на нашу думку, вагоме відста- вання теорії від практики.

Білоруська дослідниця І. Ухванова-Шмигова розглядає особливий жанр – жанр політичної іронії «стеб», коли іронія виникає з приводу будь-яких ціннос- тей і, як правило, буває самодостатньою і «перевішує» інші оцінки політичних подій. Як зазначає дослідниця, разом з перебудовою в демократичні ЗМІ при- йшли нові жанри, що тяжіють до «розкутості» і уїдливого глузування. Серед них – жанр «цитата дня». Наповнення цього жанру – курйозні вислови політиків, де виявляється суперечливість думки або відбувається якесь «самовикриття» [7]. І. Уханова-Шмигова пише про білоруські видання, втім такі жанри існують і в досліджуваних журналах. Однак не завжди це іронічні чи дотепні фрази, особли- во з огляду на суспільно-політичну ситуацію в державі. Наприклад, у журналі «Країна» зустрічаються цитати, однак не завжди вони сатиричні, наприклад у № 37 іронічна цитата «Уклали шлюб, а секс на рік відклали: налякані погрозами сусіда» – Мойсей Фішбейн про те, що угода про асоціацію України з ЄС набере чинності 31 грудня 2015 р.

У журналі «Корреспондент» № 3 іронічна цитата М. Поплавського («Если взять шоу и Верховную Раду, то это жесть, полная жесть»), у випуску № 10 іронічна цитата футболіста Є. Коноплянки: «Надеюсь, сегодня российские футболисты без опознавательных знаков не будут в целях усиления защиты пытаться занять мое место в составе».

Журнал «Корреспондент» у відділі «Семь дней» (про новини і події тижня) вміщує рубрику анекдотів. «Анекдоты недели» – це анекдоти практично на всі суспільно-політичні теми. Читачі можуть самі запропонувати анекдот для розміщення у журналі. Ця розважальна рубрика в сатиричному ключі аналізує політичну ситуацію в суспільстві, державі. У цьому ж відділі є рубрика «Цитаты недели» – близько 10 дотепних, сказаних впродовж останнього тижня чиновниками, письменниками, акторами, політиками, цитат. Деякі з них можна вважати іронічними. У цій рубриці також розміщується 2–3 карикатури на актуальну соціальну, політичну та інші події з життя країни. Біля карикатури редакція публікує пояснення (що саме висміюється).

Політична тематика охоплює події:

- про Євромайдан анекдоти опубліковані в номерах 3, 4 – «После того, как Порошенко пообещал за собственные деньги поменять поврежденную брусчатку на Грушевского, народ решил: гулять так гулять»), № 6 – «После того, как Штефан Фюле потребовал от украинской оппозиции отмежеваться от радикальных элементов, А. Яценюк отправил свою тещу на дачу в Полтавскую область». У № 2 анекдоти про «Ленінопад»;

- про экс-владу анекдоти можна зустріти у номерах 2, 3, у 9-му номері: «Домохозяйки решили переименовать салат «цезарь» в салат «пшонка», тема висвітлена у №11,15.16.;

- анекдоти про діючу владу у випусках № 13, 16, 17–18;

- анексія Криму засуджується в анекдотах № 10 – «Бандеровцев видишь? – Нет. – А они там есть! Российских солдат видишь? – Да!– А их там нет!»), № 11;

- тема Олімпійських ігор у Сочі – № 1, 6;

- про російських діячів В. Путіна, В. Задорнова – № 1, 2, 4, 13.

Соціальна тематика висвітлена в деяких анекдотах (№ 6, 15), побутову спрямованість мають певні іронічні ситуації (№ 2, 5). У № 7 рубрика журналу «Семь дней» перенесена з 6-ї сторінки на 28-му, анекдоти відсутні, бо номер присвячений трагічним подіям – розстрілу Євромайданівців. Анекдоти відсутні також у № 8, 21–41.

На нашу думку, анекдоти (та іноді цитати) – жанри сатиричної журналістики. Хоча вони не є продуктом журналістської творчості, але це – продукт роботи журналіста, це засіб художнього відображення дійсності, за допомогою якого висміюються і засуджуються негативні та шкідливі явища. Анекдоти та цитати – тривалий час з'являються в українських громадсько-політичних виданнях, втім до цього часу не мають теоретичного обґрунтування. Скажімо, цитата, як жанр, взагалі в теорії журналістики не представлена, але на практиці, як бачимо, активно функціонує.

Переглянувши числа журналів за 2014 р., зокрема контент анекдотів, бачимо, що темами коротких сатиричних текстів у журналі «Країна» є революційні події, анексія Криму Росією, інформаційна війна з боку РФ, військова агресія РФ. Окрім зовнішньої агресії, засуджуються внутрішні проблеми країни – недолугість днр та лнр, їхніх прибічників, критикується цинізм депутатів, низькі зарплати, високі тарифи на житлово-комунальні послуги.

«Герої»-образи анекдотів постають переважно в негативному світлі – тітушки, міліція, В. Янукович, М. Азаров, українські депутати, росіяни, російська армія. Позитивний відтінок мають образи української армії, «правого сектору», «бандерівців». Джерела анекдотів не вказані.

У журналі «Корреспондент» вказані джерела анекдотів (ресурси sensor.net.ua, anekdot.ru). Анекдоти за тематикою близькі до тих, які вміщені в «Країні», що вказує на домінуючі інтереси та запити суспільства. Це політика, агресія РФ (як інформаційна, так і військова), іронізування щодо українських політиків, крім цього, анекдоти торкаються соціальних і побутових тем. Кількісно в «Корреспонденті» анекдотів більше, цим можемо пояснити значну різноманітність тем.

Головні образи анекдотів у журналі «Корреспондент» – образи політиків-втікачів (В. Януковича, М. Азарова), діючої влади (П. Порошенко, Ю. Тимошенко, Д. Яроша), також росіян, зокрема В. Путіна. Теми цитат переважно політичні, стосуються серйозних проблем; це зокрема іронічні висловлювання з приводу суспільних процесів у нашій державі.

Варто констатувати: тексти повторюються у різних джерелах. Так, у досліджуваних журналах трапляються однакові анекдоти (наприклад, у № 4 «Корреспондента» і № 5 «Країни» вміщено однакову розповідь про те, що українським чоловікам простіше збудувати барикаду, ніж прибити полицку в ванні; про «незаконний» вихід Росії з Золотої Орди подано в № 11 «Корреспондента» та № 11 «Країни»).

Висновки. Анекдоти й цитати, вміщені в журналах, відображають іронічне ставлення та сатирично відображають реальність, теми та образи анекдотів не відірвані від сучасного життя, демонструють швидку реакцію на події. Подальші дослідження цього контенту могли б стосуватись глибшого вивчення морально-етичного аспекту розважального сегмента ЗМІ, сміхової комунікації та її культури й образності, взаємозв'язку сучасного анекдоту з класикою фольклору.

1. *Видання.* Основні види. Терміни та визначення. ДСТУ 3017-95. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/standards/vydannya-osnovni-vydy-terminy-ta-vuznachennya-dstu-301795>. Дата доступу: 9.12.2014.

2. *Григораши Д.* Журналістика у термінах і виразах / Д. С. Григораши. – Львів : ВО «Вища школа» при Львів. держ. ун-ті, 1974. – 293 с.

3. *Літературознавчий словник-довідник* / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.

4. *Тертычный А. А.* Жанры периодической печати : учеб. пособ. / А. А. Тертычный. [Електронний ресурс]. – М. : Аспект Пресс, 2000. – Режим доступу : <http://www.evartist.narod.ru/text2/01.htm>. Дата доступу: 9.12.2014.

5. *Лазутина Г. В.* Жанры журналистского творчества : учеб. пособ. для студентов вузов / Г. В. Лазутина, С. С. Распопова. – М. : Аспект Пресс, 2012. – 320 с.

6. *Бойко А.* Архетипы народной смеховой культуры в украинских политических реалиях XXI ст. (Фольклор-2004) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2041>. Дата доступу: 9.12.2014.

7. *Ухванова-Шмыгова И. Ф.* Методология исследований политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. – [Електронний ресурс]. – Минск, 2000. – Вып. 2. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/40694/1/%D0%92%D1%8B%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%202.pdf>. Дата доступу: 4.09.2014.

УДК 007 : 070 : 304 (089.3)

Сатирическая составляющая развлекательного компонента современных украинских общественно-политических журналов

Михайлюта Ольга, аспирант

Анализируется сатирическое наполнение известных украинских общественно-политических журналов: украиноязычного «Краина» и русскоязычного «Корреспондент». Исследуются жанры анекдота и, частично, цитаты. Цель – установить функциональность этих жанров в изданиях аналитического направления, определить тематику сатиры, образы, которые применены в сатирической составляющей. За теоретическую основу взяты труды украинских и зарубежных ученых по социальным коммуникациям, журналистике, филологии. Установлено, что тема анекдотов 2014 г. – революционные события в Украине, аннексия Крыма, военная агрессия

со стороны РФ, высмеивание недостатков менталитета россиян и ограниченность сторонников так называемых «днр» и «лнр». Главные признаки цитат в развлекательном контексте этого жанра – ирония по поводу политических и общественных проблем.

Ключевые слова: развлекательный компонент, общественно-политический журнал, сатира, анекдот, жанр «цитата».

Satirical component of entertainment component of modern Ukrainian newsmagazines

Mykhailiuta Olga, PhD student,

Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 36/1, Melnykova street, Kyiv, 04119, Ukraine, e-mail: mychailuta@ukr.net.

The article analyzes the satirical content of Ukrainian newsmagazines. For the study, the author uses the well-known magazines that are published for a long time: a Ukrainian magazine «Kraina» and the russian-language «Korrespondent». In particular, we investigate the satirical genres: anecdotes and partially quotes. Research is underway to determine the functionality of these genres in the publications of the analytical direction, to determine the theme of satire, the images that are used in a satirical component. The theoretical framework is based on the works of Ukrainian and foreign scientists in social communications, research of journalism, philology.

It was found that the subjects of anecdotes 2014 is the revolutionary events in Ukraine, the annexation of the Crimea, the problem of military aggression by the Russian Federation, the russian mentality ridicule shortcomings and limitations of the supporters of the so-called «dnr» and «lnr». The irony about the political and social problems is the main feature of citations in an entertaining context of the genre.

Key words: entertainment component newsmagazine, satire, anecdote, a genre «quote».

1. *Edition*. The main types. Terms and definitions. GOST 3017-95. – [Electronic resource]. – Reference : <http://www.chytomo.com/standards/vydannya-osnovni-vydy-terminy-ta-vyznachennya-dstu-301795>. Accessed : 9.12. 2014.

2. *Grygorash D.* Journalism in terms of both expressions / D. Grygorash // – Lviv: Publishing Association High School», publishing house in Lviv state University, 1974. – 293 p.

3. *Literary Dictionary Directory* / R. T. Hrom'yak, Yu. I. Kovaliv etc. – K. : EC «Academy», 1997. – 752 p.

4. *Tertychnyi A. A.* Genres periodicals : proc. allowance. – [Electronic resource] / Tertychnyi A. A. – M. : Aspect Press, 2000. – Reference: <http://www.evartist.narod.ru/text2/01.htm>. Accessed : 09.12.2014.

5. *Lazutina G.V.* Genres journalistic creativity: Textbook. Proc. Allowance for students / G.V. Lazutina. S.S. Raspopova. – M.: Aspect Press, 2012. – 320 p.

6. *Boyko A.* Archetypes folk culture of humor in Ukrainian political realities of the XXI century (Folklore 2004) – [Electronic resource] / Boyko A. // Digital Library of the Institute of Journalism. – Reference : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2041>. Accessed : 09.12.2014.

7. *Uhvanova-Shmyhova F. I.* Methodology of research The political discourse: Actual problems of socio-analysis soderzhatelnoho The political texts. – [Electronic resource] / Uhvanova-Shmyhova F. I. // Vol. 2. – Minsk, BSU 2000. – Reference.: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/40694/1/%D0%92%D1%8B%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%202.pdf> . Accessed : 4.09. 2014.